

Дзе пагарожнічаў Джон, калі не пайшоў у школу

РЭФОРМА АДУКАЦЫЎ У ВЯЛІКАБРЫТАНІІ

Некалькі гадоў таму, калі ў краіне пачалася школьная рэформа, яна, па матэрыялах англійскага і амерыканскага друку, стала "новай зарой, новай эрай у сферы адукацыі". Упершыню адзначалі дзяржавы школы "прамой датыцы". Такіх рэальных зменаў не праводзіліся ў часе другой сусветнай вайны. Так адгукнуліся брытанскія газеты на пачатак практычнага ажыццяўлення Закона аб рэформе сістэмы школьнай адукацыі. Уважліва парламент шчыра ў ліпені 1988 года, ён прадугледжвае, што ўсе дзяржаўныя школы Англіі і Уэльсу атрымаюць права выходзіць пад кантроль з боку інспектараў адукацыі ў адпаведнасці з мясцовымі самакіраваннямі і на будучы пэўную ступень фінансаванай незалежнасці.

Асноўны бюджэт сярэдняй школы, па новым акце, складае прамая фінансаваная датацыя Міністэрства адукацыі і навуцы, памер якой устаўляецца, выходзячы з сярэдняй сумы расходаў дзяржавы на школу да рэформы. У адпаведнасці з палітычным Законам дырэктары і кіраўнікі аўтаномных адукацыйных устаноў павінны быць абавязаныя забяспечыць школу адназначна, што міністэрства павінна прадставіць тры віды датацыі: на быццёвыя расходы, спецыяльныя выплаты (напрыклад, на стварэнне рэальных матэрыяльных умоў у школах, якіх адназначна ў распараджэнні мясцовых уладаў), а таксама датацыю на набыццё абстаўлянкі.

Разам з тым адміністрацыя мае права збіраць у бацькоў грошы на арганізацыю розных пазаскласных мерапрыемстваў. Менавіта гэты момант выклікае асаблівае неадгоддзе ў тым, якіх асаблівасцяў, што такое фінансаванне можа прывесці (і сям'яў ужо прыводзіць) да з'яўлення "альтэрнатывы" школ. На працягу апошняга года Брытанскага кангрэсу тэалягічна (БКТ) старшыня Нацыянальнай прафесійнай асацыяцыі падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі школьных рэформаваных аддзяленняў розных груп населення, паглыблена развіццё паводле Падручнага Падручнага, дзе ў "сацыяльна аб-

дзеленых раёнах будучы ўзнікаць сацыяльна абдзеленыя школы". Школы становяцца незалежнымі ў выпадку, калі большасць бацькоў і вучняў прымуць такое рашэнне ў ходзе таіснага галасавання. Яны павінны быць затым ухвалены Міністэрствам адукацыі і навуцы. За некалькі гадоў дзеяння Закона галасаванне прайшло больш чым у 60 школах, і толькі ў 17 з іх большасць выказалася за такую самастойнасць. У астатніх жа — супраць.

Паводле слоў аўтара Закона, былога міністра адукацыі і навуцы К.Бейкера, стварэнне школ "прамой датыцы" перш за ўсё павінна быць на спыненне фінансавання і палітычнага кантролю з боку мясцовых уладаў. Міністр прызнаў, што рэформа можа прывесці да скарачэння школьных бюджэтаў, прычым мясцовыя ўлады зачыняць адны школы, узабуйняючы другія.

Менавіта гэтыя матэрыялы вынікі і не прыносяць працяглай рэформы. Нацыянальнае канферэнцыйнае асацыяцыя бацькоў і настаўнікаў таксама скептычна ўспрымае ідэю рэформы, якая аб'явіла рэформы большасцю бацькоў. Частка арганізацыйнага кіравання павярнула, што паводле іх асацыяцыя ўважліва, бо з'яўляецца асноўным падставай для прадставлення іх у якасці аднаго з метадаў кансультацыі. Яны адзначылі, што нацыянальнае асацыяцыя дырэктараў школ — Прафесійная асацыяцыя дырэктараў школ і 16 прафесійных асацыяцый школ у выніку рэформы выдзяляе часткі школах.

Крытыку дагэту выклікае і новая сістэма налічэння заробатнай платы з рэальна сярэдняга асяродка настаўніка. Да рэформы праца выклікала ў настаўнікаў асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

Удзельнікі настаўніцкай прафесійнай асацыяцыі выклікаюць асаблівае неадгоддзе ў асацыяцыі, што ў выніку, вядома, прывяло да іхняй катэгорыі. Зараз з'явіліся апавяданні, што новая сістэма прывядае да росту несправядлівасці ў асяродку і ў бліжэйшыя пяць гадоў прымуць пакінуць школу каля 30 тысяч настаўнікаў.

Прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і навуцы таксама прызналі, што школы настаўнік мае зараз нізкі сацыяльны статус і прэстыж гэтай прафесіі падае. Згодна з даследаванням Манчэстэрскага ўніверсітэта, кожны

трэці выкладчык школы хацеў бы змяніць прафэсію.

Становіцца на школьным кадары ўжо цяжэй, але асабліва дурна, катэгорыя ў Англіі і Уэльсе, паводле даных рэальна правядзена апытання, звыш 300 тысяч дзяцей не зможы пераехаць на новыя школы, якіх не існуе ў большасці школах. З 30 тысяч 10 тысячамі аддзяленняў адукацыі толькі 4 аддзялення, што маюць дастатковую колькасць выкладчыкаў, адна і тая ж вымушаны ўваходзіць на работу да аднаго.

Толькі ў канцы 80-х гадоў у Лондане пакінуў работу кожны чацвёрты выкладчык, прычым гэты працэнт нарасце.

ПЕРАТВОРЫМСЯ У "ДЗІКАЕ ПОЛЕ"?

Пытанне рэбрум — "Каго рыхтуем: патрыяты ці "перабегчыкаў"? — паставіў настаўнік у Украіне Пётрыс Калчак у артыкуле "НІ" №91 за 12.11.94 г. Гаворка ідзе пра навукаўніка польскай мовы ў палітыку. Дый не толькі польскай. Тычыцца гэта любімога мовы, якая не з'яўляецца дзяржаўнай. А вось дзяржаўная мовная палітыка існаваць павінна.

Спадару Калчак хвалюючы права паланізацыі, якія робіцца ўсё больш вядомымі. Мяне таксама яны непакояць. Але найбольш турбуе вядомая сама-русифікацыя. Магучы і неабсягальны краіна-сусветны не трэба нават рупіцца (як гэта робіць наш член мяншай і не такія замовыя Польшчы) ні пра палітыку "міснеру", ні пра выхаванне вядомых палітыкаў для краіна-аскепаў імперыі. Бо мы настолькі "таланцілівыя", настолькі "інтэрнацыяналісты", настолькі зацікаўлены супраціўляцца ўласным незалежнасці і мовы, што ў прэзідэнта на званне "патрыяты Рэспублікі" маглі б пераўзыхіць хоць Козырава, хоць Жырнінскага, не кажучы ўжо пра "сроднастэтычны" расійскага (Пішу "м", маючы на ўвазе і сабе. Таму што сёння кожны жыхар Беларусі — воля і супраць воля — уключаны ў татальны самазваны, саманазначны працэс ажыццяўлення. Бо з нашых падаткаў плаціць заробак і чыноўніку паліцэйскай чужыны, і педагогу, які ажыццяўляе ажыццяўленне моладзі, і журналісту з поглядамі чужыны.

Ші можна ўважыць, каб першая дзяржаўная асоба Краіны Узыходзячага Сонца звярталася да свайго народа не на японскай мове? Ші магчыма, каб брытанская каралева размаўляла са сваім народам не на англійскай? Ші магчыма ўважыць хоць адну краіну свету, у якой бы адкрыты, нахалны, цалкам легальны — прапагандуючы сабе дэвізны — у дзяржаўных (апацыханых падаткаўнікаў) сродках масавай інфармацыі — "сабарты" і "аб'яднанні", аднаго мэта як — знішчэнне беларускай дзяржаўнасці, інкарпацыя ў існуючую дзяржаву?

Ші магчыма ўважыць, каб доктар філасофіі (загадчык кафедр) быў бы не ў стане не то што напісаць, а нават прагавіць артыкул на дзяржаўнай мове? Шіда, ні ў якой дзяржаве такога ўважыць немагчыма. У Беларусі ўсё гэта існуе! Вось толькі некалькі змяняюць "з натуры".

"Вы, хто не валодае нормальным языком? Говорите на омерзительнейшем наречии и хотите, чтобы вам помогли?"

Гэта не якісьці замовы "міснеру", а ўласны, "свай" гадзіннік, чыноўнік сустракае наведвальніка ў выхаванне.

"Зда? Дзяўчыны толькі свой рэфарт утала працягчы. У сімвалічным перакладзе на рускую мову. Бо выкладчык сказаў, што "пачырк" у мяне "неразборчывы".

Гэта студэнт педнавуковай ВНУ расказаў, як ён даваў залік.

"...Почему "День гимназиста" в нашей гимназии был организован Пушкинским вечером? Почему Пушкин? Почему не Мицкевич, не Аполлинер, не говоря уже о Гусовском, Богдановиче, Коротченко? Да и почему сам образ Пушкина в "школьном варианте" подается так, будто мы "русские" и ни у кого не вызывает сомнения? Предпологается, что а русский человек, и как всякий русский человек должен любить Пушкина потому, что он великий русский поэт."

А вот я хотела бы изучать творчество Пушкина в контексте мировой литературы и с учетом того, что я принадлежу к иной, нежели он, нации, и что у меня, в силу этого, может быть иное понимание некоторых вещей.

Вообще-то Пушкина я люблю (я — личность, и он — личность). Но люблю-то Пушкину мне дала моя белорусская семья, а не изучение Пушкина в школьном варианте."

Гэта ўраваць з сачынення на рускай літаратуры (Мінск, кастрычнік 1994 года).

"Настаўнік рускай мовы мае шчыльнасць зададання: перакладзі на беларускую мову верш у прозе І.Тургенева "Русский язык". Переклад выскомастацкага тэксту — складаная справа нават для прафесіянала. А для школага? Загэе настаўнік трымае:

— Видите, дети, насколько прекрасен и могуч язык Тургенева! А у вас, у нас-то что получили? И тут не "засланы" адвекцый з замежнай "міснеру", а наш асабісты педагог, дзяржаўны служачы, асоба асоба забяспечаны нашым падаткам. Бацьчыне, як проста: даціць параўноўвае рускую мову на прыкладзе Тургенева, а беларускую — на прыкладзе свайго не надта ўдалага перакладу. Параўнанне — не на карысць дзяржаўнай мовы... "Педальгаваная мэта" дасягнута."

...У дэсятым класе сталінай школы выкладанне тэатрафі Бела-русі ў сярэднім чэры пера-важана на "русскую мову".

Так дзіцяці легка, да і родна і не вяртаюцца.

Спадару, бацькі ў такіх выпадках прарочыць рэха. Наадрэда: хто-ніхто з іх ужо аб'явіў, наадрэда: каб разам дамагацца рускамоўнага выхавання для сваіх дзяцей. Бо яны бацьчы: у нашай дзяржаве не трэба здаваць экзамен па дзяржаўнай мове і гісторыі, каб атрымаць грамадзянства, як гэта робіць у ЗША да шмат дзе ў свеце. Бацькі бацьчы: любую выхавальную дзяржаўную пасадку тут, у гэтай унікальнай краіне, можа заняць чалавек, які не толькі не валодае дзяржаўнай мовай, але публічна яе азнаевае. І чым менш дзяляны (а валоданне дзяржаўнай мовай — адна з найбольшых пражыткаў дзяляны) у дачыненні да свайго дзяржавы і чым большы "патры-

РЭХА АДНОЙ ПУБЛІКАЦЫІ

НАМ НЯМА ЧАГО ДЗЯЛІЦЬ

Тэма, якую закрануў у сваім артыкуле "Каго рыхтуем: патрыяты ці "перабегчыкаў"? спадае Пётрыс Калчак ("Настаўніцкая газета" № 91 ад 12 лістапада 1994 года), вельмі складаная і дакладная. Пасля распаду СССР стварыліся спрыяльныя ўмовы для нацыянальна-адраджэнскага беларуса і, іншымі словамі, што жыццё пачаў у нашай краіне. Ужо тры гады Беларусь а'яўляецца незалежнай дзяржавай. У якой наміру будзе развіццё працэсу нацыянальнага адраджэння? Якім будзе адносны палітэма "нацыяналізм"? Паспрабуем разабрацца са зместам артыкула спадае Калчак.

Змест артыкула, на мой погляд, толькі часткова адпавядае запатрабаванню. Спачатку аўтар выдзяляе, якую хоча моцны гэты палітэма, а затым палітэма гэтай беларускай чытаць. Узяў хача б'ём "перабегчыкаў". Дастаткова было б пазаваніц у адпаведнасць дзяржаўнаму ўстановам, каб вывесці, у якіх краінах выхаванне з Беларусі "перабегчыкаў". Мяркую, што ў Польшчы, і не палітэма складана перажываюць колькасць эмігрантаў. Людзі едуць у іншыя краіны ў пошуках лепшага жыцця. Патрыятычныя пачуцці не з'яўляюцца галоўнай прычынай, якая вымушала іх зрывацца з абыжытага месца.

Яшчэ больш неабудаваным з'яўляецца выхаванне тэрма "нацыяналізм" у адносных да беларускіх палітэма. Калі мы гаворым, што адвекцыя русіфікацыі, то разумем пад гэтым, што беларусы ці палітэма выхаванне не на роднай, а на рускай мове, гісторыі і культуры.

Для Беларусі гэта негатыўны працэс. Але зусім іншая справа, калі палітэма выхаванне сваю родную мову, гісторыю і культуру. Дакладна, такую "паланізацыю" неабходна называць адраджэннем нацыянальнай свядомасці палітэма.

Спадару Калчак: і іншыя аўтары палітэма публікацыі не прыводзяць аніводнага прыкладу паланізацыі беларусаў ці рускіх на Беларусі ў цяперашні час. Для кожнага чалавек, незалежна ад умоў жыцця, нацыянальнасці і выхавання, радзімай з'яўляецца тое месца, дзе ён нарадзіўся і вырас. Напрыклад, аўдэма м'ястак Марк Шагал на ўсё жыццё захаваў любоў да роднай Віцебшчыны. Слывуць пазі Адам Міцкевіч і чыноўнік свайго радзімай у Польшчы, а зую краіну (Вялікае княства Літоўскае), у якой знаходзіцца м'ястак яго сэрцу кучоці Навагрудчыны. Менавіта ён ён апаў у сваёй радзімай.

Не магу пагадзіцца з разважаным аўтарам і аб палітэма патрыятычных вершах. Большасць з іх была створана ў тым часе, калі Польшча знаходзілася пад італьянскім прыгнётам. Гэта адытэма палітэма літаратуры, гісторыі, культуры. Нельга ўважыць, каб нацыянальна свядомы палітэма не быў знаёмы з такімі вершамі. Падобныя вершы ёсць і ў беларускай літаратуры. Палітэма можа працаваць на нацыянальнай радзімай, якая выстаяла ў цяжкай барацьбе. Гэты гонар не перадаваўся, а наадарт, дамагае любіць сваю Бацькаўшчыну — Беларусь. Вядома, што чалавек, які не любіць

свой народ, не будзе панаваць і іншыя народы.

Ніхто не мае права павучаць людзей, на якой мове яны павінны размаўляць паміж сабой. А калі павучаць збавіць гэта, то можа атрымаць рэзкі адпор. Ші не так будзе ў канфіліцыі беларусаў і Вялікай Брытаніі? Не перацінае, што дарослы чалавек, тым больш настаўнік, можа так выказвацца аб беларускай мове?

На працы людзі карыстаюцца той мовай, якую патрабуе пач

Стукаюць — адчыніце дзверы!

Вопыт узаснадавання тэатра і школы, які склаўся за апошнія дзесяцігоддзі, можна выказаць наступнай формулай: тэатр ставіць спектаклі, школа забяспечвае наведвальнікаў гэтай формулай, рэалізуючы на практыцы, павінна быць забяспечаны найвышэйшымі прадэсавымі вынікамі ў асяродку агульнаадукацыйнай школы і тэатра для дзяцей. Меркавалася, што, ажыццяўляючы свае сацыяльныя функцыі, тэатр (старонне творчае ідэянае мастацтва для дзяцей) і школа (выхаванне дзяцей у цэлым і, у прыватнасці, у прадэсавым асяродку і абмеркаванні спектакляў) уступаць у узаснадаванне з мэтай выхавання асобы дзіцця. На гэтым этапе меркавалася, што роля распаўсюджвання і ў педагогіцы, і ў мастацтвазнаўстве, складалася практычна стайкай выкарыстання школай тэатра пазнавальна тэатра ў сваёй педагогічнай рабоце. Мастацка-выхавальнае узаснадаванне школы і тэатра як псіхалагічна-педагогічнага асяродку, складзена практычна стайкай выкарыстання школай тэатра пазнавальна тэатра ў сваёй педагогічнай рабоце. Мастацка-выхавальнае узаснадаванне школы і тэатра як псіхалагічна-педагогічнага асяродку, складзена практычна стайкай выкарыстання школай тэатра пазнавальна тэатра ў сваёй педагогічнай рабоце.

Бессістэмны і несапраўднасць дзейнасці школы і тэатра, адсутнасць праграм і планаў і сумеснай работы па фарміраванні і рэалізацыі асобных дзяцячых і такіх сапраўдных спраў сутыкнуліся работнікі псіхалагічна-педагогічнай службы тэатра юнага гледача, вылучаючы навукова-практычны вопыт узаснадавання сістэм "школа — тэатр для дзяцей".

Адсутнасць значных навукова-метадычных напрамкаў паставіла педагогаў ТЮГА ў становішча перапраходзіць пры вырашэнні прынцыповых пытанняў арганізацыі і ажыццяўлення сумеснай са школай навукова-выхавальнай дзейнасці, яе навуковага аналізу, стварэння метадычных распрацовак і рэкамендацый. Тры гады карпатлівай арганізацыйнай працы, творчых пошукаў, тэатра-метадычных даследаванняў далі адчувальныя станоўчыя вынікі.

Творчым калектывам псіхалагічна-педагогічнай службы распрацавана праграма "Тэатр — школе" і канцэпцыя супрацоўніцтва ТЮГА і школы. Яе асноўнымі прынцыпамі з'яўляюцца: супрацоўніцтва школы і тэатра ў справе выхавання і навуковай дзейнасці на аснове агульнай мэты, форм і нормаў узаснадавання; роўная мера адзіннасці школы і ТЮГА за асобу, якую выхоўваюць; узаснадаванне праблем школы і тэатра і іхненне садзейнічаць адзін аднаму ў фарміраванні рознабакова развітой асобы дзіцця, яго маральнасці і агульнай культуры.

Рэалізацыя праграмы "Тэатр — школе" запатрабавала ўключэння ў адукацыйную сістэму узаснадавання сацыяльных інстытутаў, непасрэдна занятых у вырашэнні задач навуковай і выхавальнай школы. Гэта — ТЮГ, школы горада Мінска, гарадское ўпраўленне і раёныя аддзелы адукацыі, міністэрства культуры і адукацыі, псіхалагічны ВНУ.

Ва ўмовах ТЮГА творча-развіццёва, культурна-адукацыйна і мастацка-выхавальна

навука дзейнасці ажыццяўляецца праз Тэатральны ліцей. За тры гады яго існавання больш як 9 тысяч дзяцей горада прайшлі тут курс навування. Гэты адзінаццаты, што аўтарам праграмы Тэатральнага ліцея была знойдзена арыгінальная форма правядзення заняткаў. Змяшчаюць бок ліцейскіх урокаў выхавальнае рэалізацыю задач творчага развіцця асобы дзіцця, яго культурнай адукацыі і маральнага выхавання.

Сумесным намятам псіхалагічна-педагогічнай службы і творчага калектыва ТЮГА распрацавана сістэма мерапрыемстваў культурна-асветнага характару для педагогаў школ Мінска. Перш за ўсё гэта спецыяльныя прэм'ерныя паказы спектакляў для наставніц аўдыторыі з наступным іх абмеркаваннем у прысутнасці аўтараў і выхавальнікаў. Восем дзён кожны апошні панядзелак месца правядзення сутрачэй педагогаў школ горада з рэжысёрамі, акцёрамі, мастакамі і іншымі творчымі работнікамі ТЮГА.

У 1993-94 навукальным годзе псіхалагічна-педагогічнай службы, адміністрацыі ТЮГА і гарадскім Інстытутам узаснадавання наставніцкай універсітэту для педагогаў пачатковай школы і класных кіраўнікоў наладжаны праблемныя курсы "Метадыка выхавальнай дзейнасці ў школе на базе тэатральнага мастацтва". Для іх правядзення былі запрошаны вылучы спецыялісты ў галіне тэатральнай педагогікі, тэорыі і метады навування і выхавання школьнікаў, ураставай і сацыяльнай псіхалогіі, тэатразнаўства, а таксама акцёры і рэжысёры ТЮГА. Тут наставніц атрымалі неабходны тэатральныя веды, метадычныя рэкамендацыі, набылі практычныя навыкі і ўменні ў арганізацыі навукова-выхавальнай работы ў школах тэатральнага мастацтва. Значэнне такіх курсаў для павышэння прафесійнай кваліфікацыі педагогаў школ цяжка пераацэніць.

У адной сістэме рэалізацыі праграмы "Тэатр — школе" работа псіхалагічна-педагогічнай службы з агульнаадукацыйнай школай праводзіцца ў двух напрамку. Першы — арганізацыя сістэматычнага наведвання тэатра вучнямі, праграма іх спектакляў, прысутнасці на спектаклях, знаёмства з акцёрамі і курсам заняткаў Тэатральнага ліцея. Другі ажыццяўляецца неадрозна ў школах. Педагогі і акцёры ТЮГА арганізуюць творчыя сутрачэй са школьнікамі, аказваюць метадычную дапамогу педагогам калектывам у арганізацыі аматарскага тэатральнага мастацтва. Але найбольш значым для ажыццяўлення праграмы з'яўляецца распрацаванне псіхалагічна-педагогічнай службы ТЮГА эксперыментальны навукальны курс для пачатковай школы "Майстэрства быць гледачом".

Удалося наладзіць яго выкладанне ў шэрагу школ сталіцы. Эксперымента прынёсць станоўчыя вынікі. Прысутнасць на занятках па гэтым прадмеце, назіранне за дзецямі, узаемны і іх абмеркаванне з педагогамі ролі і

месца курса ў агульнашкольнай навукальна-выхавальнай праграме і яго азначэнні ў фарміраванні малодшага школьніка акцёрчай, маральнай асобы — усё сведчыць аб яго надзейнай патрэбе.

Ажыццяўленне праграмы "Тэатр — школе" маркуе актыўнае і масавае ўключэнне педагогаў школ у рэалізацыю. Гэта магчыма толькі пры ўмове навукова-метадычнай падтрымкі наставніцкай да выкарыстання тэатра ў сваёй навукальна-выхавальнай дзейнасці. Найбольш эфектыўным спосабам вырашэння гэтай праблемы з'яўляецца ўключэнне ў склад прадметаў, выкладаных у педагогічных сярэдніх і вышэйшых навукальных устаноў, курса, які тэарэтычна і метадычна рыхтуе будучых наставніцкаў да прафесійнага выкарыстання тэатральнага мастацтва. Педагогамі ТЮГА распрацавана праграма курса "Метадыка арганізацыі навукальна-выхавальнай работы ў школах тэатра". Цяпер яна прадстаўлена ў Міністэрства адукацыі для вывучэння ў ўважэння ў склад псіхалагічна-педагогічных дысцыплін педагогічных ВНУ і вучылішчаў.

Канцэпцыя супрацоўніцтва тэатра і школы маркуе навуковае і творчае узаснадаванне даследчых інстытутаў, лабараторый, груп, тэатральных творчых калектываў, асобных даследчыкаў як у галіне педагогікі і псіхалогіі, так і тэатральнага мастацтва. Вынікам такога узаснадавання павінны стаць: вызначэнне прыярытэтных напрамкаў даследавання працы псіхалагічна-педагогічнай службы ТЮГА — школе; распаўсюджанне новых канцэпцый і праграм; пошук новых шляхоў і спосабаў ажыццяўлення агульнай для тэатра і школы мэты і задач; канкрэтызацыя і вызначэнне тэаг агульнага даследавання да тэатра і школы. У сувязі з чым вельмі важнае значэнне набыла правядзенне навукова-практычнай канферэнцыі "Дзіцячы тэатр як сродак развіцця і самарэалізацыі асобы", у якой ўдзельнічалі вучоныя, даследчыкі, тэатральны творчы дзеячы горада Мінска, Мінска, Мінскага (ФСТ). Настроены, што вынікі канферэнцыі ўзяць у якасці навукова-метадычных пазнавальна і толькі педагогічна калектываў ТЮГА, але і іншых сацыяльных інстытутаў Рэспублікі, якія вырашаюць праблему выхавання падрастаючага пакалення.

Тры гады напружанай творчай дзейнасці педагогаў і псіхалагаў ТЮГА ўзбройлі ўсім нас: педагогаў-практыкаў — вопытам навукальна-выхавальнай работы, вучоныя — новым даследчым гарызонтамі. І сёння, гледзячы на вынікі працы калектываў псіхалагічна-педагогічнай службы ТЮГА, хваляюцца толькі адным — ці зможам захаваць унікальны педагогічны вопыт тэатра, замяшчаць дасягнутыя ім вынікі, распаўсюдзіць навукова-метадычныя напраўкі і ўключыць тэатр у адукацыйна-навукальна-выхавальную сістэму.

Наталія ІВАНОВА,
кандыдат педагогічных навук.

Якога колеру музыка?

Настаўніца была заліта яркім святлом. Апошні пераходзіць. Я ўзяла вочы — вочкі. Столь з вочкаў?

Я ўжо была тут у пачатку навукальнага года, але, як і ў першы раз, адзінаццаць. Усё-ткі незвычайна для школы. Меню ўжо не адзінаццаць класнай дошкі, парт, сталеў і крэслаў. На падлогу ляжаў дынамік, калі сяліны месціліся ляміна, на сценах карціны і... сапраўдныя бутфарфаскі маскі, шытцы, мечы... Адна з масак была мне ўжо знаёма: роў, доўгія вушы, калматыя нясчэсныя валасы і параскі ляміны. Гэта назва я не ўтрымалася і прымерала я, азірнуўшы ў люстэрка на сябе.

Тут шмат самай сапраўднай тэатральнай бутфарфы. Ёсць нават рэзкія — белыя. І дзеці выдатна валодаюць тэрмінам БУТАФО-РІЯ.

У гэтым памажыцкім пачатку навукальнага года пераходзілі 198-й гімназі Мінска вучацца майстэрства быць гледачом. Ядзё іх па гэтым шляху малодшы педагог Марыя Фрыдрыхіўна Падубецкая. Заўважце, я не сказала "наставнік", таму што яна не вучыць у звычайным сэнсе гэтага слова. Тут у яе заняткі, а не ўрокі.

— Добры дзень, дзеці!

Яны, як звычайна, уладкоўваюцца на дынамік і, не чакаючы казкі, вельмі дружна чытаюць верш Аўгуста Волфскага, у якім жадаюць сабе, сваім бачкам, сэрцам і ўсім добрым ляміна дора і міру. Гэта яны паміж сабой называюць малітвай, абавязковым кампанентам кожнага ўрока. На самай справе гэта вельмі магучая псіхалагічная ўстаноўка, энергетычны пясч. І педагог, і дзеці вераць, што так яны робяць дабро.

У занятках, трэба сказаць, калі і не ўсё абумоўлена з пункту гледжання псіхалогіі, то ва ўсім выкладу вельмі многае павудавана ў асяродку дасягненняў практычнай псіхалогіі.

А дзяцей... Нельга назваць гэта вучнем. Гэта прайшоў, дзеяслова. Вельмі многа гульні, амаль усё — гульні. На першы погляд, забава для іх гэта. Складзі, напрыклад, паўкруж у вельмі прыгожых кубіках з рэбрамі ў 30 сантыметраў. І спецыяльна зроблі ў майстэрства тэатра. Кожны бок пафарбаваны. Шчысць таго — шчысць колеру, у асноўным чыстых фарбав вясёлкі. Чырвоны, жоўты, зялёны, блакітны, фіялетавы, белы. Гэта модалі, у якіх кожны зрабіць не толькі паўкруж, але і трайку. Іх іх сядзіць, малююць. Кубікі — шматфункцыянальныя.

Дзеці прасіваюць, а Марыя Фрыдрыхіўна зацікаўлена назірае. Не, не падказвае. Парыцца чаквае.

— Сяне ў тым, што яны павінны выканаць заданне разам, але без указанняў. Яны вучацца дапамагаць і не пераказваць, але пры гэтым абавязкова выканаць заданне.

Вучні чытаюць справіліся з паўкружам. Замыслам паміж іх на тры каманды і самі (гэта вельмі) выбралі вядучага. Рэжысёра. Задача заключалася ў тым, каб арганізаваць міні-прадстаўленне, г.зн. паставіць тэатральны эпізод. Адна група іграла ката, другая — сабакі. А калі трэба паказвала мядзведзя, пачулася натуры: "ж-ж-ж".

— Ты чаму жывым?

— А я пчала...

— Мастацтва — неспрадавальнае!

— Раней, — расказвае педагог, — кожны крычаў: "Мяне, мяне!" А ў адным з класаў рэакцыя была процілеглая: "Толькі не я!" Сёння ўжо гэтага няма. На вучацца бачыць іхных, нейкім чынам сумарна свабодна і свае магчымасці з магчымасцямі асцяжніць.

У адной з груп разгарэлася спрэчка паміж двума пратэзітамі ў рэжысёры (зусім як у дарослых!). Усё вырашыла гаваранне — хто "за", хто "супраць".

На занятках, як і ў жыцці, дзіця сутыкаецца з тым, што самастойна павінна прыняць рашэнне, зрабіць выбар, наступіць іншаму. У маскі-смагдыванні ўзросце гэта нельга, павінна вам сказаць. І дапамагаюць спецыяльныя практыкаванні.

Педагог камандуе: "Устаць!" — і паказвае тры пальцы. Гэта значыць — павінны ўстаць трое. Паўза... Устаюць паўза. Хтосьці павінен сесці. Хто гэта зробіць? Уменне наступіць і хуткасі рэакцыі — неабходныя якасці. Але яны ў кожнага дзіцяці наапраўжанае прыжыццё, у гуды.

Такіх развіццёвых або карэкціруючых гульні-практыкаванні ў асяродку педагога мота — ён адбірае па крупінах самае прымаальнае для ажыццяўлення педагогічнай задачы.

Шкава, што ў 198-й гімназі пачаў класу пратэзітаў, эпітэты, адбаваных гімназічных школах, а чатыры — усе астатнія дзеці, звычайныя. Напачатку можна было б спасылацца на выхавальнасць, які клас прайшоў на заняткі, пратэзітаў і ў арганізацыі, хуткасі рэакцыі, кемліваці. Гэта былі дзеці, з якімі да школы мелі прывычку і не правалілі зусім.

Прайшоў год. Звычайныя дзеці дагнілі на занятках эпітэ. Сёння, калі не ведаеш, іх ужо неамагчыма адрозніць. Больш таго, аказваецца, што ў нестандартных сітуацыях у звычайных класах больш высокі творчы патэнцыял. Псіхалагі, відаць, ведаюць, чаму такое адбываецца.

А вось маскі забарона, уладчыны школе наогул, забарона, без якіх сёння многа пакуль яшчэ проста не ўмеюць абходзіцца, на занятках Падубецка проста намага і прычынава быць не павінна. Не хочаць — не рабі. Сядзі на дынамі, ляжы, гуляй у свае гульні, глядзі... Адно толькі правіла — не пераказвай ніякіх.

Дзеці не прымушваюць. Ім прапаноўваць паўдзіліваць, і робяць гэта так, каб кожнаму захацелася... Але гэта ўжо не механізм, а майстэрства: дзесяць заняткаў у тыдзень — гэта для малодшага педагога дзесяць імпрывізацый.

— Хачу, каб да мяне прыходзілі з задавальненнем, як на перапынках або на свята. Для іх нашы заняткі — усёго толькі захапляючая гульня...

Праграма заняткаў так і называецца: "Майстэрства быць гледачом". Курс робіцца "на хату". Кожны тыдзень над імі думваюць работнікі псіхалагічна-педагогічнай службы ТЮГА, дзе нарадзіліся і ідэя, і праграма.

Шмат прыдумалі для яго актрысы Святлана Науменка, тэатральна псіхалогі...

Вучні развіваюцца на занятках і фізічна. Яны не сядзяць, сагнуўшыся, за парты. Яны наогул амаль не сядзяць. Заняткі насычаны разнастайным рухальным практыкаваннямі. І пры гэтым яны не стомляюцца і не губляюць цікавасці да таго, што адбываецца. У пачатку ўрока кубікі расставлены ў шахматным парадку. Педагог просіць усіх утварыць зямлю. У "гале" з маскай — вядучы вучыцца. Пабегі! Задача: не сутыкнуцца адзін з адным, не дакранацца да кубікаў! Робяць з задавальненнем...

...Калі фартэпіна — нотны стан з намаляванымі на ім смешнымі ноткамі. Там можна пагуляць у вясёлыя ноткі, аддаць нотку на слых і па яе размяшчэнні на стане. Шмат практыкаванняў праводзіцца пад музыку са спектакляў ТЮГА.

— Дзеці, паслухайце і вызначце, якога колеру гэта музыка.

Адказ можна намаляваць на аркушы паперы фарбам або паказваць на кубіках. Гэта дапамагае вядучы сувязі музыка і колеру з далёка вучымі вынікамі.

Заняткі пабудаваны такім чынам, што кожнае практыкаванне працягваецца не больш як 5—8 хвілін. Такі метад дае магчымасць за кошт разнастайнасці захоўваць цікавасць да практыкаванняў. Курс не патрэбна, каб вучні што-небудзь запаміналі, але ўжо да канца навукальнага года ў дзіцяй у актыўным слоўніку з'явіцца дасягавата вядучы тэатральны лексикон, дзеці знаёмыя са словам "антракт". Тады амаль ніко не ведае яго азначэння. А сёння яно стала настолькі звыклым, што зусім змяніла слова "перыпачка".

"Антракт!" — і вось ужо хлопчыкі павяжа прагаворваюцца па залу, як па фазе тэатра, ціка перагаворваюцца, а дзіцячымі прыхаражвання перад лэстакам.

Другое дзеянне заняткаў — азіна кастыям да спектакля "Чыпаліна і яго сёстры", які падтрымалі дзеці.

"Майстэрства быць гледачом", задуманае як навукальны курс для юнага гледача (як у арміі курс малодшага баяна) — эксперымента таленты. Летась ён пачынаўся ў 198-й гімназі. Сёння Марыя Фрыдрыхіўна Падубецка, перайшоўшы працаваць у 176-ю школу, прынесла яго сюды. Направажаны вопыт, аразумелая, яшчэ не дужа вялікая, але ўжо сёння гэты курс можна назваць — "Майстэрства быць чалавекам".

...Раптоўна прайшоў звон з урока. Задавалася. Усё затаілася ў чаканні наступнай сутрачэй: і сцені з дзіцячымі малюнкамі, і фартэпіна, і шчыт старога воіна, і маскі... Толькі адна з іх, тая самая з роўжамі і доўгімі вушамі, усміхалася мне на ўсёй сваёй парасчы дзіцячым...

Ірына ЗАЙЦАВА,
студэнтка журфака ВДУ.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

ПАЎДЗЕЛАК
26 СНЕЖНЯ
БЕЛАРУСКАЕ
ТЭЛЕБАЧАННЕ

9.00 Праграма перадач. 9.05 Пачаць хвілін на жарты. 9.15 Міжнародныя стабрыніцы па канкурсу на Кубак Беларускай асацыяцыі колапаў. 10.15 Англійска-мове вучым самі. 10.35 Тэлебачанне "Гар-гар". 11.00 "Музыка без межаў". Тэлеаспіс. 13.45 Праграма перадач. 13.50 "Пачаць перадаць". Мастацкі фільм. 8-я серыя. 14.55 "Беларуская музыкальная вясна". 15.55 "Віні-Пух" на Сахаліне. 15.55 Дзіцячы парламент. 16.40 Тэлебачанне — школе. Пазакласнае чытанне. 17.00 Навіны. 17.10 "Падарунак для славян". Мультифільм. 17.20 Якія мы гаспадары? Вліскі анімалі. 17.30 Занятыя. 17.40 Азубіца. 18.10 Навіны (Брэст). 18.35 Навіны Бі-61-сі. 19.10 Праспект. 19.40 Міжнародныя тэатральныя фестывалі "Залаты Лей". 20.30 Калыханка. 21.00 Панарама. 21.40 "Барысскі тунік". 22.10 Спартыўныя перадачы. 22.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 22.35 Пачаць хвілін на жарты. 22.40 Тэлебачанне Домі. 23.15 Пад кулапам Сусвету. 23.30 Ніка. 23.45 "Паласа Смірана". Шматсерыйны мастацкі фільм. 1.00 Дайджэст.

КАНАЛ "АСТАНКІНА"
16.50 Свет сёння. 17.00 Лабірынт. Захаваем прыроду разам. 17.30 Занятыя. 17.40, 20.30 Надвор'е. 17.40 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". В.Кандзіньскі. 17.50, 20.30 Навіны. 18.00 Гадзіна пачаць. 18.25 "Дзякава Роза". Тэлеаспіс. 18.55 Мужчыны і жанчыны. 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ніхто не забыты. 17.00 Бунт. 17.30 Выратаванне. 18.15 "Рост". 18.55 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ніхто не забыты. 17.00 Бунт. 17.30 Выратаванне. 18.15 "Рост". 18.55 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ніхто не забыты. 17.00 Бунт. 17.30 Выратаванне. 18.15 "Рост". 18.55 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ніхто не забыты. 17.00 Бунт. 17.30 Выратаванне. 18.15 "Рост". 18.55 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ніхто не забыты. 17.00 Бунт. 17.30 Выратаванне. 18.15 "Рост". 18.55 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ніхто не забыты. 17.00 Бунт. 17.30 Выратаванне. 18.15 "Рост". 18.55 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 19.40 Добрай ночы, малышы! 20.30 "Хто ёсць хто. XX стагоддзе". 21.30 Праспект. 23.10 Каванне на перадач. 23.45 "Гэты стары Нова год". 0.05 Прэс-экспрэс.

КАНАЛ "РАСІЯ"
8.55 "Бало". Мастацкі фільм. 10.35 Тэлебачанне. 10.40 Сялянскія пачаткі. 11.05, 13.20 Дзесяць Рэспублікі. 13.45 "Тайна цёмных джунгляў". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 15.05 Рэпартаж з месцаў. 15.20 Мультифільм. "Шукаўчыны". 15.50 Там-тама навіны. 16.05 Свята кожны дзень. 16.15 Новая ляміна. 16.35 Ні